

Czynności procesowe

cz. I

Fakty procesowe

Fakty procesowe – składniki procesu, z którymi prawo łączy określone skutki procesowe, dzielą się na zdarzenia procesowe i czynności procesowe .

Zdarzenia procesowe – ta część faktów procesowych, które nie wiążą się z konkretnym zachowaniem uczestnika postępowania, a jednak – mimo to – ustawa wiąże z nimi określone skutki procesowe (np. śmierć oskarżonego – art. 17 § 1 pkt 5 KPK).

Czynności procesowe – ta część faktów procesowych, która dotyczy przewidzianych przepisami prawa zachowań uczestników postępowania mających na celu wywołanie określonych prawem skutków procesowych (np. złożenie wniosku dowodowego przez stronę – art. 167 KPK).

Podejmowanie czynności procesowych

Zdolność do czynności procesowych

- uprawnienie do osobistego podejmowania ich w toku procesu karnego.

Legitymacja do podejmowania czynności procesowych

- uprawnienie do osobistego podejmowania czynności procesowych w ramach posiadanego upoważnienia .

Klasyfikacje czynności procesowych

z uwagi na podmiot dokonujący czynności w procesie karnym

1. Czynności organów procesowych, np. wydanie wyroku, wezwanie świadka, przesłuchanie podejrzanego itd.
2. Czynności stron i ich reprezentantów, np. wniesienie zażalenia, złożenie wniosku dowodowego, usprawiedliwienie nieobecności itd.
3. Czynności innych uczestników postępowania, np. wydanie opinii przez biegłego, złożenie wniosku o zwrot kosztów podróży przez świadka itd.

Czynności procesowe w Kodeksie postępowania karnego

Czynności procesowe – Dział IV KPK (art. 92-166)

1. Orzeczenia, zarządzenia, polecenia
2. Narada i głosowanie
3. Porządek czynności procesowych
4. Terminy
5. Doręczenia
6. Protokoły
7. Przeglądanie akt i sporządzane odpisów
8. Odtworzenie zaginionych lub zniszczonych akt

Orzeczenia

– oświadczenia imperatywne, składane w procesie przez organy procesowe: wyroki, postanowienia, uchwały Sądu Najwyższego.

Zarządzenia

– dotyczą kwestii mniejszej wagi, najczęściej mają charakter porządkowy, są wydawane przez konkretną osobę (prokuratora, sędziego, referendarza sądowego).

Polecenia

– czynności organizujące proces karny podejmowane przez konkretne, upoważnione osoby, służą wykonaniu czynności potrzebnych w danym postępowaniu, np. polecenie osadzenia podejrzanego do czasu rozpoznania wniosku o zastosowanie tymcz. areszt.).

Wyrok

Wyrok to orzeczenie wydawane w formie pisemnej, wyłącznie przez sąd, rozstrzygające w przedmiocie odpowiedzialności karnej oskarżonego, kończące postępowanie w przed sądem I lub II instancji albo przed Sądem Najwyższym.

Wyrok może być wydany nie tylko po przeprowadzeniu rozprawy głównej, ale również na posiedzeniu.

Środkiem odwoławczym od wyroku jest apelacja.

Wyrokiem jest również wyrok nakazowy, który jest wydawany na posiedzeniu bez udziału stron. Środkiem zaskarżenia takiego wyroku jest sprzeciw.

Promulgacja wyroku

Sposób podania wyroku do wiadomości zależy od tego, czy wyrokowanie odbywa się na rozprawie głównej lub posiedzeniu jawnym, czy też na posiedzeniu niejawnym.

Ogłoszenie wyroku na rozprawie głównej lub posiedzeniu jawnym zostało uregulowane w art. 418 KPK.

Udostępnienie wyroku wydanego na posiedzeniu z wyłączeniem jawności zostało uregulowane w art. 418a KPK.

Pisemne uzasadnienie wyroku

Nie stanowi części wyroku, lecz ma charakter odrębny od wyroku i zasadniczo jest sporządzane jedynie na wniosek uprawnionego podmiotu – z reguły strony. Do zdecydowanej większości wydawanych w Polsce wyroków nie sporządza się zatem pisemnego uzasadnienia.

Uzasadnienie wyroku z urzędu przewidują m.in.:

- art. 114 § 3 KPK (zgłoszenie zdania odrębnego),
- art. 457 § 1 i 2 KPK (uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez sąd II instancji),
- art. 504 § 1 i 2 KPK (wyrok nakazowy – fakultatywnie).

Doręczenie odpisu wyroku

Wyrok po jego ogłoszeniu składa się do akt sprawy i tam pozostawia. Jeżeli ustawa przewiduje doręczenie wyroku – doręcza się tenże w uwierzytelnionym odpisie (zawierającym poświadczenie zgodności z oryginałem).

Wyrok doręcza się z urzędu wyłącznie wówczas, gdy ustawa tak stanowi, np. w art. 422 § 2a KPK przewiduje się doręczenie wyroku oskarżonemu pozbawionemu wolności nieobecnemu podczas ogłoszenia wyroku.

Wyjątkowa regulacja dotyczy wyroku nakazowego, wydawanego na posiedzeniu bez udziału stron – ten doręcza się zarówno stronom postępowania sądowego, jak i pokrzywdzonemu (art. 505 § 1 KPK).

Prawomocność wyroku

Wyrok, który nie został zaskarżony, staje się prawomocny, a to oznacza, że nabiera mocy normy prawnej.

Prawomocność w znaczeniu formalnym oznacza, że wyrok nie podlega już zaskarżeniu w drodze zwykłych środków zaskarżenia. Prawomocny wyrok kończy proces karny, zaś jego wzruszenie wymaga nadzwyczajnych środków zaskarżenia, np. kasacji wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich (art. 521 § 1 KPK).

Prawomocność w znaczeniu materialnym oznacza, że niedopuszczalne jest wszczęcie na nowo postępowania w tej samej sprawie – a więc przeciwko tej samej osobie o ten sam czyn.

Ww. reguły dotyczą też – zasadniczo – postanowień.

Postanowienia

- podstawowy rodzaj orzeczeń wydawanych przez sąd (art. 93 § 1 KPK);
- kończące postępowanie (zamykające drogę do wydania wyroku), co do środka zabezpieczającego pozostałe;
- zaskarżalne i niezaskarżalne (art. 459 KPK).

Treść - art. 94 KPK (dotyczy również zarządzeń, przy czym zob. 99 § 2 KPK), szczególna postać postanowienia – **klauzula wykonalności**.

Ogłoszenie postanowienia – art. 100 § 1 - 2 KPK.

Doręczenie postanowienia – art. 100 § 4 KPK.

Pouczenie – art. 100 § 8 KPK.

Forum wydawania orzeczeń : rozprawa lub posiedzenie.

Art. 95 KPK:

§ 1. Sąd orzeka na rozprawie w wypadkach wskazanych w ustawie, a w innych - na posiedzeniu. **Orzeczenia wydawane na posiedzeniu mogą zapadać również na rozprawie.**

§ 2. Referendarz sądowy wydaje postanowienia na posiedzeniu.

Rozprawa: z zasady jawna.

Posiedzenia: jawne (wyjątek) i z wyłączeniem jawności (zasada – art. 95b KPK).

Posiedzenia jawne:

- po wniesieniu aktu oskarżenia, jeżeli może na nich zapaść wyrok (za wyjątkiem posiedzenia ws. wydania wyr. nakazowego),
- po wniesieniu aktu oskarżenia – w przedmiocie umorzenia postępowania,
- dotyczące kontrawencjonalizacji (art. 95a KPK),
- inne, wymienione w art. 95b § 2 KPK.

Wyroki i postanowienia - narada i głosowanie

Tajność – tajemnica bezwzględna art. 108 KPK

Zasady kolejności i sposobu głosowania – art. 109-112 KPK

Podpisywanie orzeczeń – art. 113-114 KPK

Podpisywanie uzasadnienia – art. 115 KPK

Porządek czynności procesowych

– wiąże się z tym, że proces karny ma prawnie określony, uporządkowany przebieg. W rozdziale 13 KPK określone zatem podstawowe reguły dotyczące tych czynności:

- 1) forma wniosków i oświadczeń,
- 2) udział w czynnościach procesowych,
- 3) zasady oceny oświadczeń procesowych,
- 4) wymagania formalne pism procesowych,
- 5) odmowa położenia wymaganego podpisu.

Forma wniosków i oświadczeń procesowych

Art. 116 KPK:

Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, strony i inni uprawnieni do wzięcia udziału w czynności procesowej mogą składać wnioski i inne oświadczenia na piśmie albo ustnie do protokołu.

Obie wskazane w art. 116 KPK formy składania wniosków i oświadczeń procesowych są równoważne. Wyjątki od możliwości złożenia wniosku lub oświadczenia ustnie do protokołu określa ustawa.

Jeżeli uczestnik postępowania karnego składa pismo procesowe, musi ono odpowiadać warunkom formalnym, określonym w art. 119 KPK, a niekiedy innym jeszcze, ustawowo wskazanym (np. w odniesieniu do aktu oskarżenia warunki te wskazano w art. 332-333 KPK).

Niedotrzymanie warunków formalnych pisma

Art. 120 KPK:

§ 1. Jeżeli pismo nie odpowiada wymaganiom formalnym, przewidzianym w art. 119 lub w przepisach szczególnych, a brak jest tego rodzaju, że pismo nie może otrzymać biegu, albo brak polega na niezłożeniu należytych opłat lub upoważnienia do podjęcia czynności procesowej, wzywa się osobę, która wniosła pismo, do usunięcia braku w terminie 7 dni.

§ 2. W razie uzupełnienia braku w terminie, pismo wywołuje skutki od dnia jego wniesienia. W razie nieuzupełnienia braku w terminie, pismo uznaje się za bezskuteczne, o czym należy pouczyć przy doręczeniu wezwania.

(...)

Udział w czynnościach procesowych

Każdy, kto jest uprawniony do udziału w czynności procesowej organu postępowania karnego, powinien być zawiadomiony o czasie i miejscu tej czynności (np. przesłuchania podejrzanego, posiedzenia sądu). Zawiadomienie powinno być zaś dokonane w taki sposób, aby rzeczywiście umożliwiło udział uprawnionego w danej czynności procesowej.

Zasadą jest, że czynności nie przeprowadza się, jeżeli osoba uprawniona nie stawiała się, a:

- 1) brak dowodu, że została o niej powiadomiona
- 2) zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że niestawiennictwo wynikało z powodu przeszkód żywiołowych lub innych wyjątkowych przyczyn,
- 3) osoba ta usprawiedliwiła należycie niestawiennictwo i wnosi o nieprzeprowadzenie czynności bez jej obecności.

Udział w czynnościach procesowych - reprezentacja strony

Zasadą jest, że w razie niestawiennictwa strony, obrońcy lub pełnomocnika, których stawiennictwo jest obowiązkowe, czynności procesowej nie przeprowadza się (art. 117 § 3 KPK).

Niestawiennictwo strony, która została należycie zawiadomiona o czynności procesowej, niezależnie od jego przyczyny, nie stoi na przeszkodzie przeprowadzeniu tej czynności, jeżeli stawił się jej obrońca lub pełnomocnik, chyba że udział strony w czynności jest obowiązkowy (art. 117 § 3a KPK).

Jeżeli uprawniony do udziału w czynności ma więcej niż jednego obrońcę lub pełnomocnika, czynność procesową można przeprowadzić w wypadku stawiennictwa przynajmniej jednego z nich, chyba że strona wyrazi zgodę na przeprowadzenie czynności bez udziału obrońcy lub pełnomocnika, których udział nie jest obowiązkowy (art. 117a KPK).

Uwaga !

Integralnym elementem samodzielnego nabywania wiedzy na podstawie tej prezentacji jest dogłębna analiza:

- przepisów art. 92 - 121 KPK oraz pozostałych powołanych w tej prezentacji,
- odpowiednich fragmentów podręcznika, w szczególności odpowiedniej części Rozdziału IV (str. 214-233) z książki:
H. Paluszkiewicz, K. Dudka, *Postępowanie karne*, Warszawa 2018, wyd. 4.